

Solveig Lønmo

Beret Aksnes

3,14159265358979323846264338 . . .

De små, fargede punktene på den sorte bakgrunnen forvirrer vår persepsjon, for her finnes intet mønster, intet senter, ingen plan. Øyet kan ikke annet enn å virre rundt, lete etter et holdepunkt som ikke eksisterer. Fargepunktene er ikke-repeterende, styrt av det uendelige tallet *pi*. Desimalene til *pi* går ikke i sirkel; *pi* repeterer aldri seg selv, *pi* stopper aldri. Det er et irrasjonalt tall.

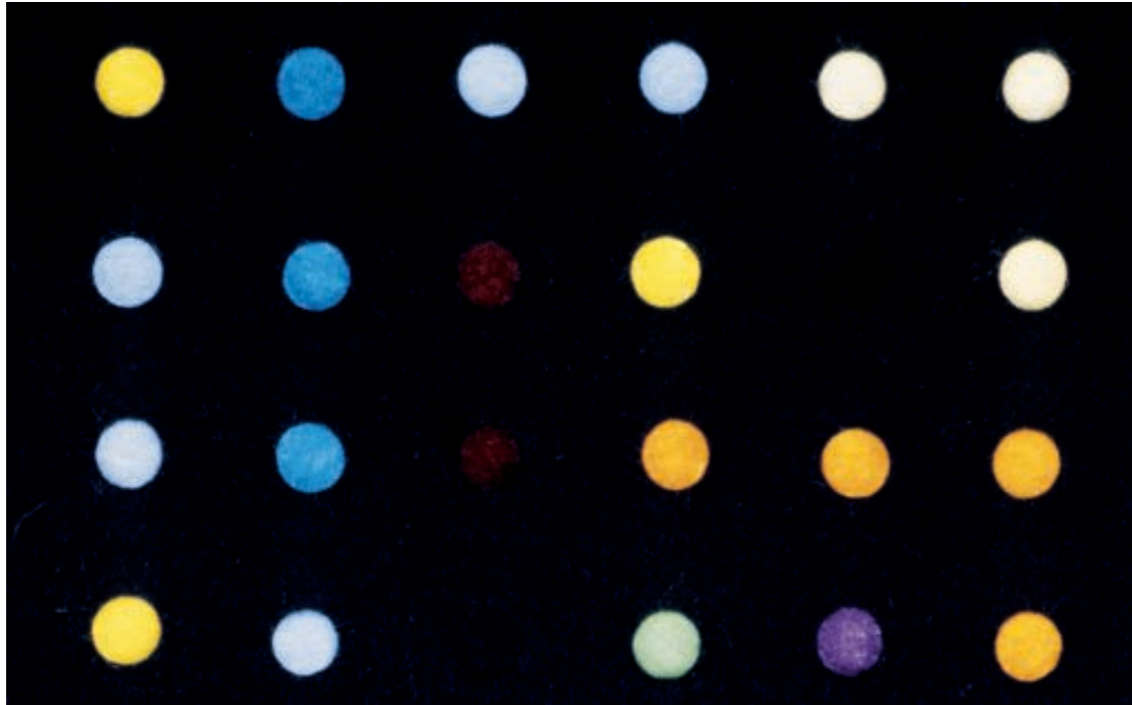
Uendelige *surdtall* er tekstilkunstner Beret Aksnes' største fascinasjon. *Surd* er en arkaisk betegnelse på irrasjonale tall som *pi*, *e* og *phi*.¹ *Surd* kan ikke uttrykkes eksakt som rasjonale tall, og blir således fornuftsstridig og nærmest *absurd*. Det var da hun kom til side 52 i boka «Fermat's Last Theorem» av Simon Singh at det slo henne: *pi* fylte her en bokside full av desimaler. Tallrekken ga Beret Aksnes nettopp det hun var på utkikk etter. Hun så den praktisk talt som farger, og omkodningen gikk opp som et lys for henne. Siden har hun kodet om tall på et utall måter, og eksperimentert med flere varierte, men beslektede uttrykk. Slik styres det visuelle alltid av noe matematisk og rasjonelt. Men siden *pi* ikke er rasjonelt – det er uendelig, altså irrasjonalt – oppstår det en spenning mellom det kunstneren har kontroll over og det hun ikke kan styre.

Aksnes fokuserer på sammenhenger mellom det tilsyne-

latende tilfeldige og organiske i naturen og det tenkte og geometriske i naturvitenskapene. For *pi* tilhører universet, ikke bare sirkelen. Selv om vi vanligvis bruker *pi* (helt forenklet 3,14),² om forholdet mellom omkrets og diameter i en sirkel, finner vi mystisk nok *pi* overalt i naturen. Tallet er en av naturens konstanter. I energibølger, lyd og lys dukker det magiske tallet opp. *Pi* kan blant annet brukes til navigasjon og til å estimere sannsynlighet. Er *pi* da konstruert eller naturlig? Hvordan kan en så fullkommen form som sirkelen innebære et tall som aldri stopper og som vi følgelig ikke kan beregne nøyaktig? *Pi* minner oss om uendeligheten og naturens ubegripelighet, og minner oss om at vi som mennesker med begrenset fatteevne er nødt til å forholde oss ydmyke til universet.

Stjernehimler og universer av *surdtall* oppstår i Beret Aksnes sine bilder. I filt og broderi fester hun deler av noe mye større til noe konkret og visuelt. Hun er nøye med å understreke at det hun driver med ikke er vitenskap. Aksnes har imidlertid alltid vært fascinert av naturvitenskap, og hennes tilnærming til kunst preges i stor grad av tiltrekningen til det fornuftige, men likevel uforståelige. For hvem kan forstå uendeligheten? Vi klarer ikke annet enn å forenkle.

Beret Aksnes: «*pi* med 240 x 122 desimaler», detalj, 2007, 310 x 600 cm, intarsia, filt. Foto Vegar Moen.

RASJONELL IRRASJONALITET

Beret Aksnes utdannet seg ved Bergens Kunsthåndverksskole i årene 1975–1979, og jobbet helt fra starten av med irrasjonale tall, da som et geometrisk konsept med forhold basert på $\sqrt{2}$ og $\sqrt{3}$. Valg av medium falt på tekstil, som på mange måter var det mest tekniske man kunne jobbe med på 70-tallet – noe som kan sees i sammenheng med kunstnerens generelle interesser for det vitenskapelige. Filtet ull ble etter hvert kombinert med broderi og tegning. Hun er opptatt av materialiteten i filten, som har en kaotisk og spennende struktur. Filt har en overflate som fanger lyset på en særegen måte. Med sterke og klare kontrastfarger blir bildene intense og nesten selvlysende.

Formatene spenner fra det små til det enorme, og kommuniserer slik med konseptets todelthet: enkelttall er som små univers i seg selv, og står i kontrast til det makrokosmiske som ikke kan gripes av menneskelig fornuft. Aksnes' verden er en verden av surd, og preges alltid av en søken etter nye, uendelige, mystiske tall. Når hun hører musikk kan det hende hun hører *pi*; når hun lukker øynene, ser hun uendelig mange fargede desimaler. Det kaotiske i bildene hennes pirrer sansene, og vi blir bevisste vår ubevisste søken etter mønster; vi finner det nemlig ikke i Aksnes sine arbeider. Ut fra hennes interesse for islamske mønster har det faktisk oppstått en avvísning av mønsteret. Islamske mønster inkorporerer noe kosmologisk og matematisk, de er ikke kun dekorative – og det er dette hun lar seg inspirere av. I kunstnerens bilder av *pi* er det en fullstendig harmoni som ikke lar seg knekke av kaos, den komplimenteres heller av kaos. Kaos, altså ingen holdepunkter for øyet, gjør nettopp at vi etter hvert kan henfalle til en helt spesiell ro. Dette gjelder spesielt i bildene som har mange og små desimaler, som for eksempel «*pi* med 800x800 desimaler», 2006. Men samtidig som vi kan falle hen til roen, er det noe urovekkende ved ting som aldri slutter. Man kan rett og slett ikke lage noe bilde av *pi*, *e* eller *phi*, kun utsnitt av dem.

DEN BAROKKE FOLD

Beret Aksnes ser tilbake i kunsthistorien for inspirasjon, og relaterer seg mer til tidligere tiders kunst enn til den modernistiske. Uttrykket hennes kan oppleves som minimalistisk, men det springer ut fra en helt annen tradisjon: I tillegg til å rette blikket mot gamle mauriske, islamske mønstre, relaterer hun seg i høy grad til renessanse- og barokkunst. Aller helst det siste. Man skulle ved første øyekast tro at realisten Aksnes, med hang til vitenskap og matematikk, bygde opp bildene med renessansekunstnerens blikk for symmetri og orden – noe vi godt kan tenke når vi betrakter de store bildene av *pi*, med tydelig adskilte fargepunkter som ligger strengt på rekke og rad. Men når vi etter hvert oppdager at det faktisk ikke finnes noen symmetri, og slik heller ingen klar orden, forstår vi at barokken ligger hennes hjerte enda nærmere. Barokken, den ujevne perlen, ulogisk og kom-

plisert, er mer forenelig med Aksnes' kaotiske konsept enn den mer ubekymrede renessansen.

Hvis punktbildene i sin tilsynelatende orden kan minne om en slags renessanseånd, er hennes store arbeider i ull i aller høyeste grad barokke. Et hovedverk er «Den barokke folden (le pli baroque) eller Gianlorenzo Bernini og den hellige Theresas ekstase», 2002. Hun har formet materialet til fold på fold, inspirert av Berninis berømte barokkskulptur. Folden er et av barokkens viktigste virkemiddel både formalt og konseptuelt; dynamiske draperier finner vi overalt i skulptur, maleri og arkitektur, samtidig som folding var en måte å forstå verden på. Gilles Deleuze skriver om folden i sin bok «Le Pli: Leibniz et le Baroque» fra 1988. Elementer og fenomener utgjør folder innenfor hver sine «lag», og er slik romlige i motsetning til fenomener sett som punkter eller linjer. Aksnes' «Den barokke folden» er romlig, voldsom og dynamisk. Deleuze forteller oss at ord som inneholder -pleks og -pli har direkte tilknytning til foldingsbegrepet, og de har alle opprinnelig med bøyelighet eller føyelighet å gjøre. 'Komplisert' og 'komplekst' er talende for Beret Aksnes sine barokke arbeider, samtidig som begrepene også kan beskrive hele hennes kunstneriske konsept. Hva er vel mer komplisert enn et uendelig tall?

Vitenskapen fra renessansen og barokken er også noe som Aksnes interesserer seg for. Hennes arbeider er så mye mer enn kun formale. Om vi likevel holder oss til det formale er det interessante wölfflinske³ momenter i motsetningsforholdet mellom de av hennes arbeider som slekter til renessansen (eksempelvis «*pi* med 240 x 122 desimaler», 2007) og arbeidene som er mer barokke («Den barokke folden»). Motsetninger gjør det kunstneriske arbeidet mer *komplekst* og interessant, i tillegg til mer variert. Vi finner igjen kontrastene hele veien: endelig versus uendelig, orden versus kaos. Aksnes forsøker å synliggjøre det usynlige, gi form til det formløse. I *pis* uendelighet ligger noe som er større enn det tenkelige. I forholdet mellom desimalene i *pi* ligger noe som er mindre enn det tenkelige.

OPERAENS SCENETEPE

I 2004 ble Beret Aksnes invitert som én av fire kunstnere til å lage forslag til sceneteppes i det nye operahuset i Oslo. Hennes sceneteppe skulle inneholde *pi* med hele 1 724 800 desimaler, broderte eller laminerte fargepunkter på sort eller grå filtunn.⁴ Man kan tenke seg at størrelsen på teppet, sammen med mengden punkter ville gitt et så svimlende inntrykk på publikum at de nærmest kom i en hypnotisk tilstand som så ville blitt avløst av en tilstand av ro og harmoni. Aksnes ønsket å rense publikum til tabula rasa, tømme og slette alle inntrykk fra verden utenfor. Slik kunne den kommende forestillingen fylle dem på nytt.

Viss vi tenker oss at juryen hadde valgt Aksnes sitt teppe (fremfor Pae White sitt, som er det som vil bli realisert), så vil publikum fenomenologisk få oppleve *pi*. Kroppslig og

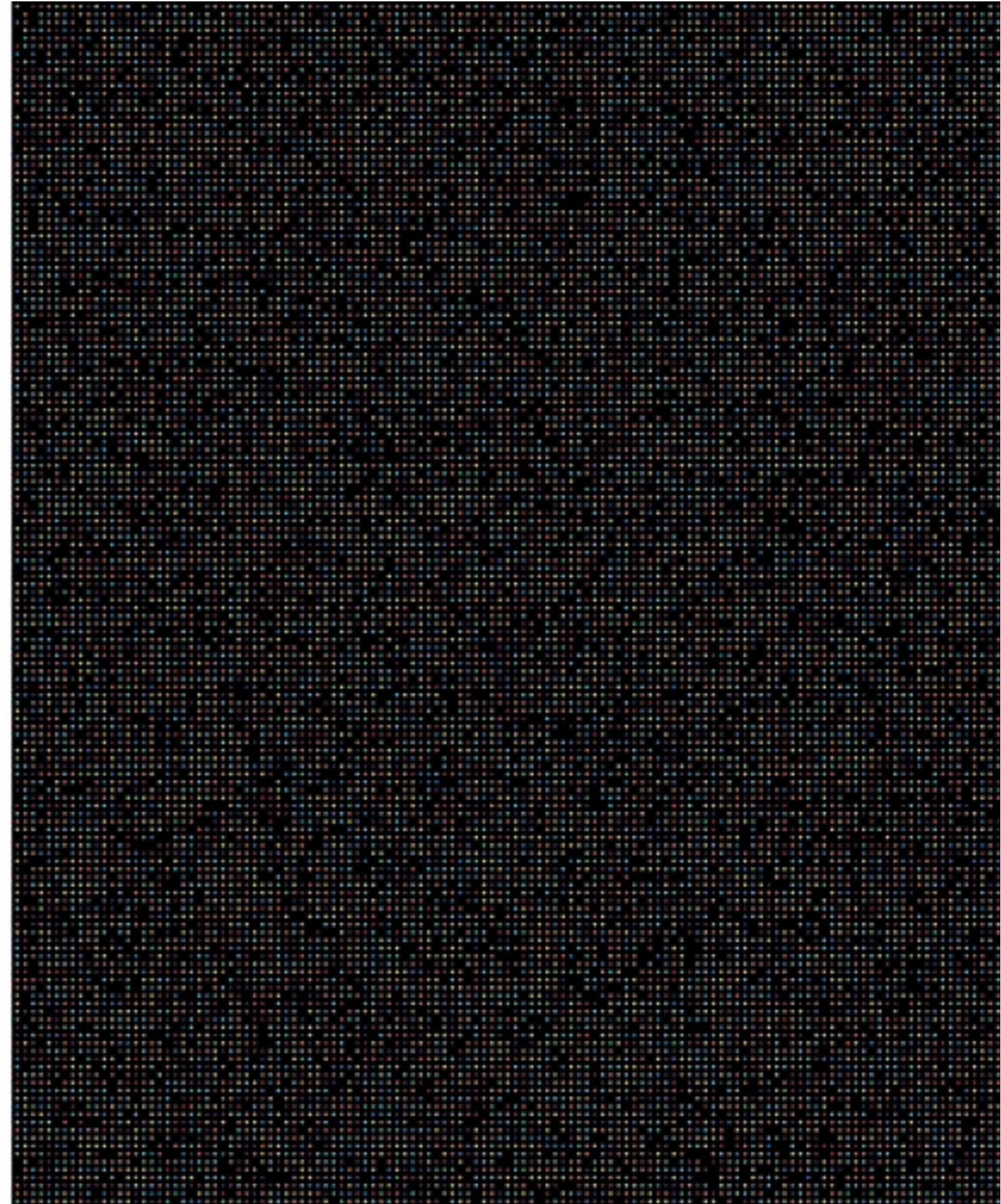

Beret Aksnes: «den barokke folden», 2002, 152 x 180 x 52/0 cm, filtet ull i aluminiumsramme. Arbeidet ble laget til utstillingen «Baroque», Christianssands kunstforening, 2002.
Foto Vegar Moen.

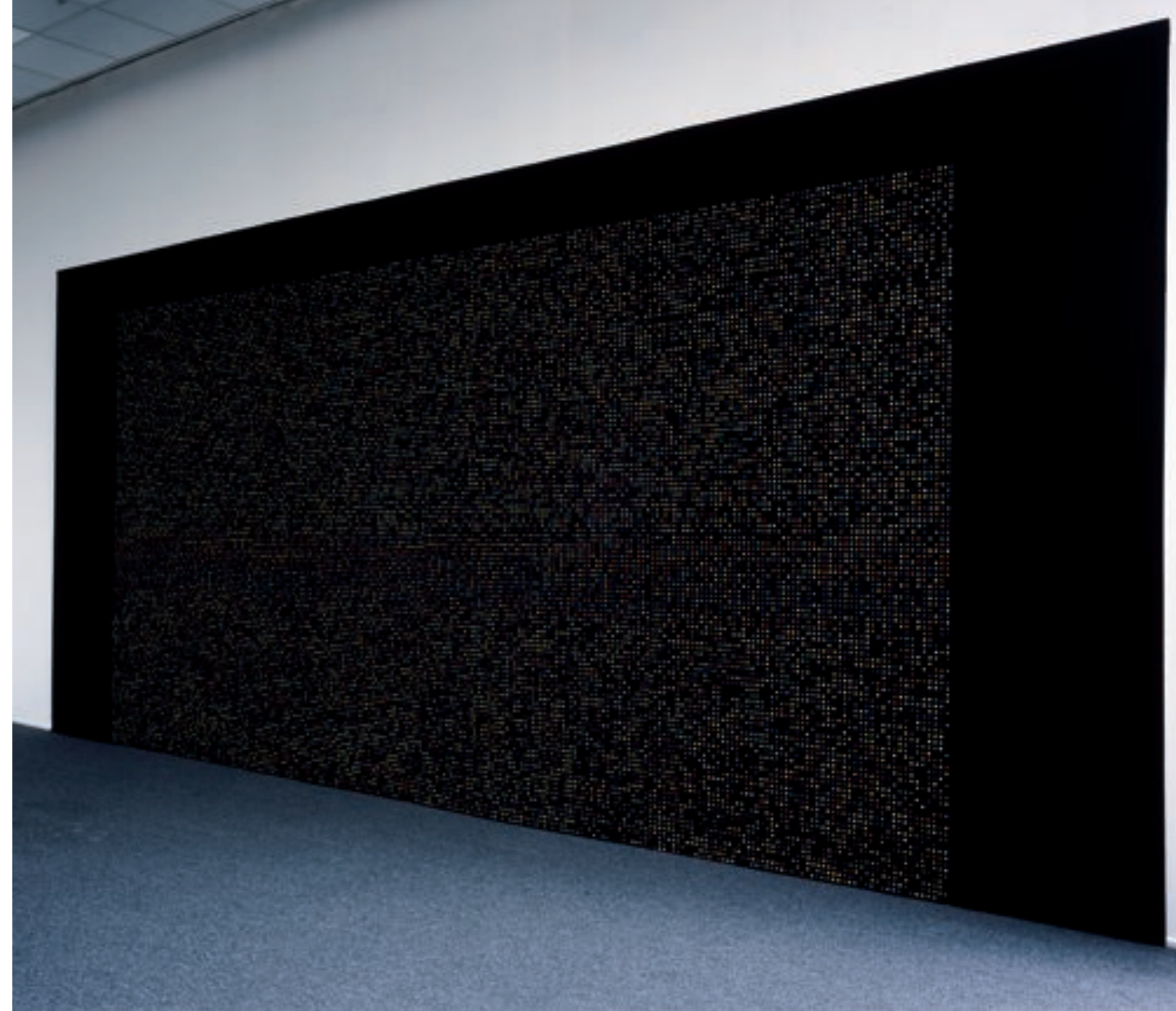
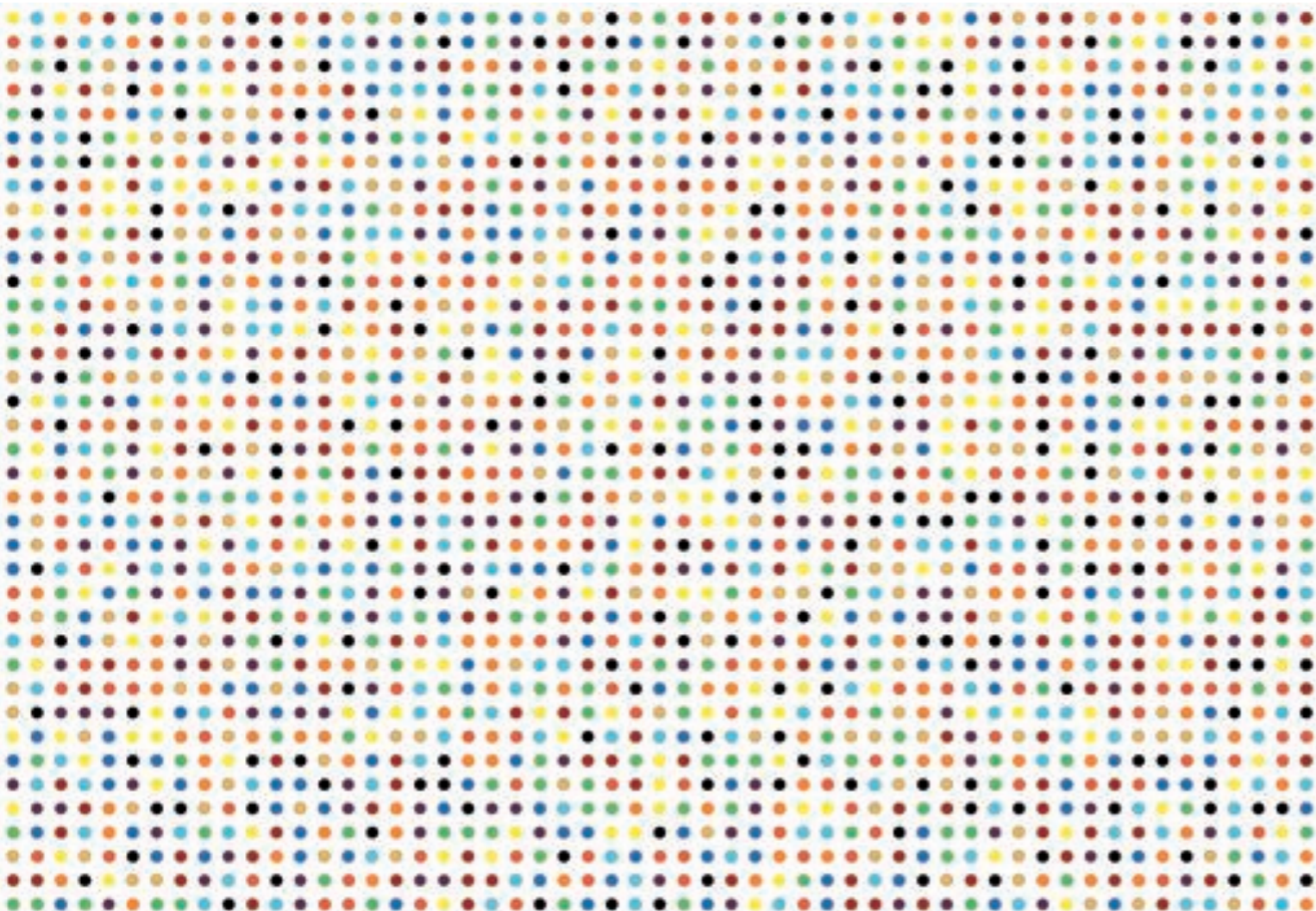
direkte vil fenomenet – det uendelige surdtallet – trenge forbi tanken til sansene og persepsjonen. De mange punktene vil flimre for øynene ettersom det aldri vil være noe mønster å feste blikket på. Slik blir teppet nesten som en tv-skjerm uten signaler. Inntrykket vil pirre og forberede publikum, før teppet går opp og forestillingen starter. Teppet blir en slags sublim, men samtidig kroppslig terskel mellom publikum og det som skal foregå på scenen.

Tankemessig er det spennende koblinger mellom pi og en operaforestilling, for som sagt finnes pi i lyd og lys, og i bølger av energi. Aksnes har eksperimentert med nettopp

bølger av liv i dette sceneteppet. For i tillegg til det matematiske i pi desimaler har hun lagt til et horisontalt bånd av noe organisk – en hjerterytm. Hjerterytmen bryter det matematiske, men er fullt forenelig med det magiske og uforutsigbare. Tenk en operasangers enorme bruk av energi i løpet av en flere timers lang forestilling. Energien overføres til opplevelse hos publikum som strømmer av det allestedsværende surdtallet pi. Alt dette forteller sceneteppet oss, som i seg selv er et utdrag av en stjernehimmel, en del av det umulige som aldri repeterer seg selv, og som aldri tar slutt.

Beret Aksnes: «pi med 800 x 800 desimaler», detalj 1:1, 2006, 100 x 100 cm, ink jet print.
Digitalt arbeid Dag Nystuen, Fotoimport.

Beret Aksnes: «puls», 2006, 350 x 760 cm, intarsia, filt
Teppet er laget som en replikk til konkurranseutkastet til sceneteppet
operaen i Bjørvika og er ca 9,5 % av dette i areal. Foto Vegar Moen

Øverst til venstre:
Beret Aksnes: «pi – handlingsmønster», 2006, 90 x 120 cm, ink jet print.
Innkjøpt av Høgskolen i Agder, avdeling for realfag.
Digitalt arbeid Nora Nystuen, Fotoimport.

Nederst til venstre:
Beret Aksnes: «pi med 55 x 38 desimaler», 2006, 90 x 120 cm, ink jet print.
Innkjøpt av Høgskolen i Agder, avdeling for realfag.
Digitalt arbeid, Dag Nystuen, Fotoimport.

Noter

1. π er forholdet mellom en sirkels omkrets og dens diameter; e er grunntallet for den naturlige logaritme; ϕ er det gyldne snitt.
2. Vi lærer at $\pi = 3,14$, slik at vi enkelt skal kunne anvende det i geometrien. I virkeligheten stopper det altså aldri. Matematikere har likevel prøvd å regne ut så mange desimaler som mulig. Yasumasa Kanada ved Universitetet i Tokyo har eksempelvis regnet ut π med 1.241.100.000.000 desimaler.
3. Hvis man kan bruke Heinrich Wölfflin (forfatter av «Renaissance und Barock», 1888) i adjektivform.
4. Hvordan i all verden er det mulig å omkode så mange tall til farger? Beret Aksnes fikk laget et dataprogram i løpet av sceneteppetoppdraget som digitalt kan gjøre utregningsjobben. Det meste antall desimaler hun har brukt i et arbeid er 2.500.000.
5. Hjerterytmen til kunstnerens slektning Vera Heggenhougen ble tatt opp under en forestilling i Den Norske Opera.